

Dr. Dragoljub D.
STOJANOVIĆ

UVOD
U GRADANSKO PRAVO

Beograd, 1996.

Dr. Dragoljub D. Stojanović

redovni profesor Pravnog
fakulteta u Kragujevcu

UVOD U GRADANSKO PRAVO

deveto izdanje

Izdavači:
Dr. Dragoljub i Srdjan Stojanović
Beograd, 1996.

Dragoljub D. Stojanović
UVOD U GRAĐANSKO PRAVO

Izdavači:

Dr. Dragoljub i Srdjan Stojanović

Urednik:

Srdjan D. Stojanović

Tehnički urednik:

Ivan B. Jovanović

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

347(075.8)

STOJANOVIĆ, Dragoljub D.

Uvod u građansko pravo / Dragoljub D. Stojanović. -
- 9. izd. - Beograd : S.D. Stojanović : D.D Stojanović,
1996 (Lapovo : Color Press). - 416 str. ; 24 cm

Tiraž 1000. - Bibliografija: str. 415-416.

a) Građansko pravo

ID=49253388

Štampa:

"Color Press" Lapovo

Tiraž: 1,000 primeraka

SADRŽAJ

Prvi deo:

UVOD

Glava I

PREDMET I METOD

1. PREDMET GRAĐANSKOG PRAVA 1
2. METOD GRAĐANSKOG PRAVA 4
3. LIČNA PRAVA KAO PREDMET
GRAĐANSKOG PRAVA 6

Glava II

MESTO GRAĐANSKOG PRAVA U OPŠTEM SISTEMU PRAVA

1. PODELA NA PRIVATNO I
JAVNO PRAVO 9
 - 1.1 Negacija postojanja privatnog prava;
Teorija o jedinstvu privatnog
i javnog prava 11
 - 1.2 Podela na privatno i javno pravo
u našem pravnom sistemu 12
 - 1.3 Građansko pravo i privatno pravo;
Sistem građanskog prava 13
 - 1.4 Poreklo i razvoj termina "građansko pravo" 14

Glava III

RAZVOJ GRAĐANSKOG PRAVA I PRAVNIH ŠKOLA

1. ZNAČAJ JUSTINIJANOVE KODIFIKACIJE ZA
RAZVOJ NAUKE GRAĐANSKOG PRAVA 17
 - 1.1 Škola glosatora 18
 - 1.2 Škola postglosatora 18
 - 1.3 Škola elegantne jurisprudence 19
 - 1.4 Škola praktičara 20
 - 1.5 Škola prirodnog prava 20

1.6 Istorijska škola	21
1.7 Škola pojmovne jurisprudencije	22
1.8 Škola interesne jurisprudencije	22
1.9 Novi pravci u nauci građanskog prava XX veka	23

Glava IV

RAZGRANIČENJE GRAĐANSKOG OD OSTALIH GRANA PRAVA

1. UVOD	25
1.1 Građansko i porodično pravo	25
1.2 Građansko pravo i radno pravo	26
1.3 Građansko i trgovačko pravo	27

Glava V

KODIFIKACIJE GRAĐANSKOG PRAVA U SVETU I KOD NAS

1. RAZVOJ GRAĐANSKIH KODEKSA	31
1.1 Code civil	31
1.2 Austrijski građanski zakonik	36
1.3 Nemački građanski zakonik	39
1.4 Švajcarski građanski zakonik	43
1.5 Grčki građanski zakonik	46
1.6 Italijanski građanski zakonik	48
1.7 Anglosaksonsko građansko pravo	50
1.8 Građanski zakonik za Kneževinu Srbiju	55
1.9 Opšti imovinski zakonik za Crnu Goru	58
1.10 Pokušaj jedinstvene kodifikacije prava u bivšoj Jugoslaviji	60

Glava VI

IZVORI GRAĐANSKOG PRAVA

1. POJAM I VRSTE IZVORA PRAVA	61
2. PRAVDA I PRAVEDNOST KAO MATERIJALNI IZVOR PRAVA	61
3. PROPISI STARE JUGOSLAVIJE	61
3.1 Upotreba pravnih pravila iz predratnih propisa	64
4. ZAKON KAO IZVOR PRAVA	65
4.1 Vrste građanskopravnih normi	67
4.2 Vremensko, prostorno i personalno važenje građanskopravnih normi	69
5. OBIČAJNO PRAVO KAO IZVOR PRAVA	79

5.1 Trgovački običaji	80
5.2 Uzanse	81
5.3 Pravni standardi (generalne klauzule)	82
6. SUDSKA PRAKSA I PRAVNA NAUKA	
KAO IZVORI PRAVA	84
6.1 Pravna nauka i zadaci građanskopravne teorije	89
7. PRIMENA I TUMAČENJE PRAVNIH NORMI	94
7.1 Vrste tumačenja	97
7.2 Gramatičko tumačenje	98
7.3 Logičko tumačenje	98
7.4 Sistematsko tumačenje	99
7.5 Istorijska metoda tumačenja	99
7.6 Ciljna (teleološka) metoda tumačenja	100
7.7 Usko i široko tumačenje	101
7.8 Analogija	102

Drugi deo: PRAVNI SUBJEKTI

UVOD	105
------------	-----

Glava I FIZIČKA LICA

1. PRAVNA SPOSOBNOST	109
1.1 Delimična pravna sposobnost	
čoveka u nastajanju	110
1.2 Prestanak subjektiviteta	111
1.3 Fingirana smrt	112
1.4 Pretpostavljena smrt	112
1.5 Proglašenje za umrlog	113
1.6 Posledice proglašenja za umrlog	114
1.7 Prestanak dejstva proglašenja	
za umrlog	114
2. POSLOVNA SPOSOBNOST FIZIČKIH LICA	115
2.1 Stepeni poslovne sposobnosti	116
2.2 Uticaj duševnih nedostataka	
na poslovnu sposobnost	117
2.3 Deliktna sposobnost	118
3. PRAVNO RELEVANTNA SVOJSTVA	
(ATRIBUTI) FIZIČKIH LICA	119
3.1 Ime	119
3.2 Prebivalište (domicil)	120
3.3 Državljanstvo	121

Glava II PRAVNA LICA

1. NASTANAK I RAZVOJ PRAVNIH LICA	123
2. TEORIJE O PRAVNIM LICIMA	124
2.1 Teorija fikcije	124
2.2 Teorija ciljne imovine	125
2.3 Teorija korisnika	125
2.4 Teorija službene imovine	126
2.5 Normativističke teorije	126
2.6 Organska teorija	127
3. VRSTE PRAVNIH LICA	128
3.1 Pravna lica javnog i privatnog prava	128
3.2 Jednosvojinska i mešovita pravna lica	129
3.3 Komercijalna i nekomercijalna pravna lica	130
3.4 Udruženja	130
3.5 Ustanove	133
3.6 Zadužbine	133
4. POSTANAK I PRESTANAK PRAVNIH LICA	135
5. PRAVNA I POSLOVNA SPOSOBNOST PRAVNOG LICA	136

Treći deo: PRAVNI ODNOSI I SUBJEKTIVNA PRAVA

Glava I OBJEKTIVNO I SUBJEKTIVNO PRAVO

1. POJAM I SADRŽAJ GRAĐANSKOPRAVNOG ODNOSA	139
1.1 Pojam i sadržina subjektivnog prava	141
1.2 Subjektivno pravo u novijoj pravnoj teoriji	144
2. RAZLIKOVANJE SUBJEKTIVNOG PRAVA OD SLIČNIH POJMOVA	147
2.1 Pravno stanje	147
2.2 Pravna moć	147
2.3 Pravni položaj ili status	148
3. KLASIFIKACIJA GRAĐANSKIH PRAVA	148
3.1 Podela na apsolutna i relativna prava	148
4. KLASIFIKACIJA APSOLUTNIH PRAVA	151
4.1 Stvarna prava	151

4.2 Lična prava	152
4.3 Prava autorstva	159
5. DRUGI KRITERIJUMI ZA KLASIFIKACIJU SUBJEKTIVNIH PRAVA	163
5.1 Prenosiva i neprenosiva prava	163
5.2 Samostalna i nesamostalna prava	164
5.3 Prava koja su konačno nastala i prava u nastajanju	164

Glava II

OGRANIČENJA U VRŠENJU I ZAŠTITA PRAVA

1. VRŠENJE I ZAŠTITA PRAVA	165
2. STVARNE GRANICE U VRŠENJU SUBJEKTIVNIH PRAVA	167
2.1 Zabrana zloupotrebe prava i načelo savesnosti i poštenja	167
3. VREMENSKE GRANICE U VRŠENJU SUBJEKTIVNIH PRAVA	191
3.1 Prekluzivni rokovi	191
3.2 Zastarelost	191
3.3 Kada se ne primenjuju pravila o zastarelosti	197
3.4 Vremenski rok za nastupanje zastarelosti	207
3.5 Povremena potraživanja	208
3.6 Zastarelost samog prava	209
3.7 Zastarelost potraživanja iz ugovora o prometu robe i usluga i zakupnine	209
3.8 Potraživanje naknade štete	211
3.9 Jednogodišnji rok zastarelosti	212
3.10 Potraživanja utvrđena pred sudom ili drugim nadležnim organima	213
3.11 Rokovi zastarelosti kod ugovora o osiguranju	214
3.12 Zastoj zastarevanja	215
4. PREKID ZASTAREVANJA	219
4.1 Dejstvo priznanja duga	219
4.2 Delovanje tužbe na zastarelost	220
5. ZAŠTITA PRAVA	223

Četvrti deo:
NASTANAK, PRESTANAK I PROMENA
GRAĐANSKOPRAVNOG ODNOSA

Glava I

**PRAVNE ČINJENICE, STICANJE
I PRESTANAK PRAVA**

1. PRAVNE ČINJENICE	227
1.1 Klasifikacija pravnih činjenica	228
1.2 Pravne pretpostavke i fikcije	229
2. STICANJE PRAVA	230
2.1 Originarno i derivativno sticanje	230
2.2. Pravni promet i vrste pravnog prometa	230
2.3 Osnov i način sticanja	232
2.4 Prestanak i promena prava	233

Glava II

PRAVNI POSLOVI

1. POJAM I SUŠTINA PRAVNOG POSLA	235
1.1 Pravni posao i pravna radnja	240
1.2 Sadržajne granice pravnog posla	242
1.3 Predmet i kauza pravnog posla	245
1.4 Sastavni delovi pravnog posla	249
2. VRSTE PRAVNIH POSLOVA	251
2.1 Jednostrani pravni poslovi	251
2.2 Dvostrani pravni posao	252
2.3 Višestrani pravni posao	254
2.4 Kauzalni i apstraktni pravni poslovi	254
2.5 Formalni i neformalni pravni poslovi	256
2.6 Fiducijarni pravni poslovi	256
2.7 Akcesorni pravni poslovi	260
2.8 Dobročini i teretni pravni poslovi	260
2.9 Realni i konsensualni pravni poslovi	261
2.10 Komutativni i aleatorni pravni poslovi	262
3. IZJAVA VOLJE	263
3.1 Mentalna rezerva	264
3.2 Neposredna i posredna izjava	264
3.3 Izričita izjava	265
3.4 Prećutna izjava volje ili ćutanje kao izjava volje	265

4. TUMAČENJE IZJAVLJENE VOLJE	
U PRAVNOM POSLU	268
4.1 Pojam tumačenja	268
4.2 Opšti (objektivni) kriterijumi tumačenja ugovora	271
4.3 Specijalna pravila tumačenja - kriterijumi za individualizaciju kod tumačenja ugovora	275
4.4 Tumačenje ugovora prema Zakonu o obligacionim odnosima	278
4.5 Dopunjujuće tumačenje ugovora - - praznine u ugovoru	281
5. FORMA PRAVNOG POSLA	282
5.1 Značaj forme	282
5.2 Pismena forma	286
5.3 Vrste formi	287
5.4 Nevažnost pravnog posla zbog nepoštovanja propisane forme i načelo savesnosti i poštenja	288
6. USLOV	291
6.1 Značaj uslova	292
6.2 Vrste uslova	292
6.3 Dopuštenost uslova	294
6.4 Delovanje uslova	294
6.5 Nerazvijeni uslov - osnov pravnog posla i klauzula <i>rebus sic stantibus</i>	297
7. NALOG (MODUS)	303
8. ROK	304

Glava III

ZASTUPNIŠTVO

1. POJAM ZASTUPNIŠTVA	307
1.1 Razgraničenje zastupnika od drugih lica	308
1.2 Dejstvo zastupanja	311
1.3 Prenosjenje ovlašćenja za zastupanje	313
1.4 Prekoračenje granica ovlašćenja	313
1.5 Zaključenje ugovora od strane neovlašćenog lica	314
1.6 Punomoćje - davanje punomoćja i obim ovlašćenja	317
1.7 Opozivanje i sužavanje punomoćja i njegovo dejstvo prema trećim licima	320
1.8 Prestanak punomoćja	322
1.9 Trgovačko zastupništvo (poslovni punomoćnici) trgovački putnici, punomoćnici po zapošljenju	325

1.10 Zakonsko zastupništvo	327
1.11 Pravna priroda zatupništva	329

Glava IV

NEVAŽNOST PRAVNIH POSLOVA

1. OSNOVNA PODELA NEVAŽEĆIH PRAVNIH POSLOVA	331
2. NIŠTAVI PRAVNI POSLOVI	334
2.1 Protivzakoniti pravni poslovi	334
2.2 Nemoralni pravni poslovi	338
2.3 Zelenaški pravni poslovi	340
2.4 Poslovi sa prekomernim oštećenjem (lezioni poslovi)	342
2.5 Pravni poslovi potpuno poslovno nesposobnih lica	344
2.6 Pravi poslovi zaključeni protivno statutu pravnog lica i drugim opštim aktima	344
3. RUŠLJIVI PRAVNI POSLOVI	347
4. ZABLUDA	347
4.1 Zabluda o identitetu i svojstvima stvari ili lica (<i>error in corpore, in persona</i>)	349
4.2 Zabluda o motivu kao bitna zabluda	350
4.3 Nesporazum (<i>dissens</i>)	351
4.4 Zabluda zbog krivog prenošenja	352
4.5 Zabluda kao razlog rušljivosti pravnog posla u uporednom pravu	353
4.6 Pravne posledice pravnog posla zaključenog u zabludi u našem pravu	359
4.7 Kritika postojećeg rešenja o zabludi u našem pravu	360
5. PREVARA	362
5.1 Kada prevaru vrši druga strana ugovornica	363
5.2 Korišćenje prevare koju je prouzrokovalo treće lice	364
5.3 Dejstva ugovora zaključenog pod prevarom	364
6. PRETNJA	365
6.1 Pretnja izazvana od strane trećeg lica	366
6.2 Pravne posledice pretnje	366
7. PRINUDA	367
8. PRIVIDNI I PRIKRIVENI UGOVORI	367
8.1 Fiktivni pravni poslovi	368
8.2 Simulovani pravni poslovi	370

8.3 Razgraničenje fiktivnog i simulovanog pravnog posla od srodnih pravnih poslova	373
9. POSAO ZAKLJUČEN U ŠALI	375
10. PRAVNI POSLOVI OGRANIČENO POSLOVNO SPOSOBNOG LICA	376

Glava V

POSLEDICE NEVAŽNOSTI PRAVNIH POSLOVA

1. POJAM NEVAŽNOSTI PRAVNOG POSLA	379
2. DELIMIČNA NEVAŽNOST PRAVNOG POSLA	380
3. KONVERZIJA NIŠTAVIH PRAVNIH POSLOVA	380
4. KONVALIDACIJA RUŠLJIVIH PRAVNIH POSLOVA	383
5. POSLEDICE NIŠTAVOSTI I RUŠLJIVOSTI PRAVNIH POSLOVA	383

Peti deo:

OBJEKTI GRAĐANSKOG PRAVA I IMOVINA

Glava I

OBJEKTI GRAĐANSKOG PRAVA

1. POJAM OBJEKTA	385
2. PRAVNI POJAM STVARI	386
3. PODELA STVARI	388
3.1 Sredstva za proizvodnju i predmeti za potrošnju	388
3.2 Stvari u prometu i van prometa	388
3.3 Nepokretne i pokretne stvari	389
3.4 Individualno određene stvari i stvari određene po rodu	393
3.5 Zamenljive i nezamenljive stvari	393
3.6 Potrošne i nepotrošne stvari	394
3.7 Deljive i nedeljive stvari	395
3.8 Proste i složene stvari	395
3.9 Pripadak	396
3.10 Plodovi	397
3.11 Zbirne stvari i zbir stvari	398
3.12 Novac	399
4. HARTIJE OD VREDNOSTI	400
4.1 Hartije od vrednosti na donosioca	403
4.2 Hartije po naredbi ili order papiri	403

4.3 Hartija na ime ili retka hartija	404
4.4 Legitimacioni papiri i znaci	406
5. LJUDSKE RADNJE	406
6. LIČNA DOBRA	407
7. PROIZVODI LJUDSKOG DUHA	407

Glava II

IMOVINA

1. POJAM IMOVINE	409
2. IMOVINSKA MASA	410
3. AKTIVA I PASIVA U IMOVINSKOJ MASI	411
4. VEZA IZMEĐU SUBJEKTA I IMOVINE	411
5. KARAKTERISTIKE POJMA IMOVINE	412
5.1 Jedinstvo imovine	412
5.2 Neprenosivost imovine	413
5.3 Identitet imovine	414

LITERATURA	415
------------------	-----